השכחה והפאה דכתיב [1]ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קצירך וגו' [2]כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה שנים שבאילן השכחה והפאה דכתיב [3]כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריך ותנא דבי ר' ישמעאל שלא תטול תפארתו ממנו אחריך זה שכחה וכולן אין בהן טובת הנאה לבעלים מאי טעמא עזיבה כתיבא בהו ואפי' עני שבישראל מוציאין אותו מידו דכתיב ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם [א]להזהיר עני על שלו ומעשר עני המתחלק בתוך הבית יש בו טובת הנאה לבעלים מאי טעמא נתינה כתיבא ביה ואפי' עני שבישראל מוציאין אותו מידו דאמר ר' אילעא גמר לגר לגר מהתם מה להלן מוזהר עני על שלו אף כאן מוזהר עני על שלו ושאר מתנות כהונה כגון הזרוע והלחיים והקבה אין מוציאין אותן לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי הא מלוי לכהן מוציאין אלמא איקרו עם כגון הזרוע ולא זרוע ומאי ניהו מעשר ראשון מעשר ראשון דלוי הוא כרבי אלעזר בן עזריה [ב]דתניא [ב]תרומה לכהן מעשר ראשון ללוי דברי ר' עקיבא ר' אלעזר בן עזריה אומר אף לכהן אימר דאמר ר' אלעזר בן עזריה אף לכהן ולא ללוי מי אמר אין [ג]לבתר דקנסינהו עזרא אימר דקנסינהו עזרא דלא יהבינן להו משקל מינייהו מי אמר אלא כגון זרוע ולא זרוע ומאי ניהו ראשית הגז ת"ש זה הכלל כל דבר שהוא בקדושה כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה מוציאין אותן מידם וכל דבר שאינו בקדושה כגון הזרוע והלחיים והקבה אין מוציאין אותו מידם כגון זרוע ולא זרוע ומאי ניהו מעשר ראשון ולבתר דקנסינהו עזרא ת"ש [ג]השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות הא ללוי ולישראל חייב לא תימא הא ללוי ולישראל חייב אלא אימא הא לישראל חייב אבל ללוי מאי פטור אי הכי ליתני השוחט ללוי ולעובד כוכבים פטור מן המתנות ועוד הא תניא השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות ללוי ולישראל חייב תיובתא דרב אמר לך רב תנאי היא [ד]דתניא [4]וכפר את מקדש הקדש זה לפני ולפנים אהל מועד זה היכל מזבח כמשמעו יכפר אלו עזרות כהנים כמשמעו עם הקהל אלו ישראל יכפר אלו הלוים ותניא אידך יכפר אלו עבדים מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר איקרו עם °ומר סבר לא איקרו עם ורב אי סבירא ליה כהאי תנא לימא ואי סבירא ליה כהאי תנא לימא מספקא ליה אי כהאי תנא אי כהאי תנא דרש [ה]מרימר הלכתא כוותיה דרב והלכתא כוותיה [ו]דרב חסדא עולא [ד]הוה יהיב מתנתא לכהנתא איתיביה רבא לעולא [ז]מנחת כהנת נאכלת מנחת כהן אינה נאכלת ואי אמרת כהן ואפילו כהנת והכתיב [5]וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל אמר ליה רבי

מטונך

כגון זרוע ולא זרוע. דאי זרוע ממש למה לי למימר כגון לימא ושאר מתנות כהונה הזרוע כו' אלא מדקאמר כגון לאו בזרוע מיירי אלא בדכוותיה דהיינו מעשר ראשון ואצטריך ליה למימר כגון זרוע דאי הוה אמר בהדיא מעשר ראשון הוה אמינא דה"ה מתנות כהונה להכי תנא כגון הזרוע והכי קאמר ושאר מתנות כהונה שהן דוגמת זרוע כגון מעשר ראשון מוציאין אבל זרוע עצמה לא דמספקא לן כרב:

תא שמע כל דבר שבקדושה כו'. תימה מאי פריך ליה לרב מהכא דילמא משום הכי אין מוציאין משום דמספקא ליה לתנא אי איקרו עם או לא וי"ל דלא משמע ליה שיהיה ספק לתנא וכפי' ר"ת גרס לימא מסייע ליה כל דבר שבקדושה כו':

דבי

[ח]**והשכחה והפאה.** כולהו יליף לקמן. פרט עניים העושרין בשעת בצירה [ט]: **לקט.** העושר בשעת קצירה [י]: **שהיה באילן.** לקמן יליף להו: **אין בהן טובת הנאה לבעלים.** אין בידם לתתן לכל מי שירצו אלא כל הקודם זכה ולקמיה מפרש טעמא: **מוציאין אף שלו מידו.** אם היה לו כרם או תבואה או אילן כופין אותו ליתן. אבל מעשר עני הואיל ומתחלק בתוך הבית לאחר שהכניס תבואתו לבית: **יש בהן טובת הנאה לבעלים.** שבידו לתתן לאיזה עני שירצה וחבירו אומר לו הילך סלע זה ותן כל מעשרותיך לקרובי עני והיינו טובת הנאה דבר מועט: **ד' מתנות.** ברישא מפרש לה לכולה ברייתא והדר מותיב תיובתא: **אחריך זו שכחה.** שאינה אלא מאחריו כדתנן (פאה פ"ו מ"ד) שלפניו אינו שכחה שלאחריו שכחה זה הכלל כל שהוא בבל תשוב שכחה שאינו בבל תשוב אינו שכחה. פאה בכרם גמר אחריך אחריך מזית דכתיב ביה לא תפאר אחריך. ותנא דבי רבי ישמעאל שלא תטול תפארתו הימנו כלומר לא תטול כל פארו לשון (איוב לא) ובכל תבואתי תשרש דמשמע עקירה ולשון (דברים כה) ויזנב בך נטל את זנבך. אשפי"ר בלע"ז והיינו שלא תטול פאה [כ]: **כולהו עזיבה כתיבא בהו.** שצריך להניח שם בהפקר ולא שיחלקם. הנך דכתיב בהו תעזוב [ל] הרי עזיבה והנך נמי כתיב בהו יהיה [מ] היינו בעזיבה דמשמע בהוייתו יהא דלא כתיבא בהו נתינה: **לא תלקט לעני ולגר וגו'.** ומשמע לא תלקט אני מזהיר לעני: **נתינה כתיבא ביה.** ונתת ללוי לגר ליתום ולאלמנה (שם כו): **גמר לגר לגר מהתם.** מולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר [נ]: **מה להלן עני מוזהר.** כדאמרינן להזהיר עני על שלו: **הא מלוי לכהן מוציאין אלמא.** דלוים איקרו עם ומאי מוציאין אי מספקא ליה לרב אי איקרו עם אי לא: **ומתרץ כגון הזרוע ולא זרוע.** כלומר אשאר מתנות כהונה שהן מתנה לכהן כזו קאמר דמוציאין ולא זרוע עצמה דילמא לא מיקרו עם: **ומאי ניהו.** דמוציאין מלוי לכהן מעשר ראשון: **ופריך מעשר ראשון דלוי הוא.** ואמאי מוציאין אותו מידו לתתו לכהן: **אף לכהן.** דבכ"ד מקומות נקראו כהנים לוים [ס] הלכך אע"ג דבמעשר ראשון לוי כתיב ביה [במדבר יח] כהנים נמי משתמעי: וקמסיים מילתיה **אימר דאמר כו':** **בתר דקנסינהו עזרא.** ביבמות (דף פו:) אמר מפני מה קנסו לוים במעשר מפני שלא עלו בימי עזרא דכתיב [עזרא ח] ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם. אבל מקרא מפורש לא מצאתי שקנסם אבל דוגמא יש לדבר שכתוב בעזרא בסופו (נחמיה י) והיה הכהן בן אהרן עם הלוים במעשר [ע] הלוים למדנו שלא האמינום על תרומת מעשר ולא היו חולקין להן מעשר בגורן אלא (דקנסינהו) בפני הכהנים: ומהדר **אימר דקנסינהו כו' משקל נמי מינייהו מי אמר.** בתמיה. אכתי הדרא אתקפתא לדוכתיה הא מלוי לכהן מוציאין: **אלא הכי פריך כגון הזרוע.** מוציאין מלוי לכהן ולא זרוע עצמו. ומאי ניהו כגון זרוע ראשית הגז דהתם לא כתיב עם ואי נמי לא איקרו עם מחייבי: **כל דבר שבקדושה.** שאסור לזרים כגון תרומה וכיוצא בהן מוציאין מיד לוי לכהן: **ושאין בה משום קדושה כגון הזרוע כו'.** שבאין מבהמות של חולין אין מוציאין מיד לוי לכהן. אלמא פשיטא לן דלא איקרו עם ואמאי מספקא ליה לרב: **כגון זרוע ולא זרוע.** דזרוע מוציאין דאיקרו עם והאי דקתני דאין מוציאין במעשר ראשון קאמר ובתר דקנסינהו עזרא ואיצטריך ליה לאשמועינן דאע"ג דקנסינהו עזרא דלא [פ]למיתבי להו לידהו מיהא לא שקלינן מינייהו: **השוחט לכהן.** להכי נקט השוחט לכהן דעליה דטבח רמיא דכתיב (דברים יח) מאת זובחי הזבח: **וליתני ללוי ולעובד כוכבים.** ולהא ידענא דכ"ש כהן [צ]: **וכפר את מקדש הקדש.** בעבודת יום הכפורים: **לפני ולפנים.** מכפרת עבודה זו על הטומאה שאירעה בפנים דפר ושעיר של יוה"כ מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו כדאמרינן בשבועות (דף ב.): **מזבח כמשמעו.** על מי שעבד בטומאה במזבח בלא חיוב מקדש כגון נטמא במקדש דעבד בלא שהייה דאין כאן טומאת מקדש דהיכא דנטמא בעזרה קי"ל בשבועות (דף טז.) הלכה למשה מסיני דלא מחייב עד שישהה כדי השתחואה: **יכפר אלו העזרות.** על טומאה שאירעה בעזרה על הכהנים ששגגו ונכנסו טמאים לעזרה. וכן לוים וישראלים ועבדים הכלי יתירי קדריש: **עבדים.** כנענים דאינהו נמי בעי כפרה דכל מצות שהאשה חייבת בהן עבד חייב בהן [חגיגה ד.] וכל מקום דכתיב עונש איש ואשה שוין [ב"ק טו.] והוו בכלל עם הקהל הילכך וכפר [ק] יתירא לעבדים אתא: **דמר סבר איקרו עם.** **ומר סבר לא איקרו עם.** ובעי קרא: **הילכתא כרב.** ולא שקלינן מינייהו: **וכרב חסדא.** דאמר [ר] מזיק מתנות כהונה או אוכלן פטור: **לכהנת.** בת כהן אפילו [ש]אשת איש דכיון דקדושה לית להו דאינן אסורים לזרים הרי מותרת בהן ולא דמי לתרומה ואי משום ונתן לכהן (ויקרא כב) קסבר אפילו כהנת משמע: **מנחת כהנת נאכלת.** השיריים כמנחת ישראל: **מנחת כהן אינה נאכלת.** דכולה כליל דכתיב (שם ו) כליל תהיה:

מטונך

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ו מהלכות מתנות עניים הל' ג ופ"ו מהל' תרומות הל' א סמג לאוין רנד:

כ ב מיי' פ"א מהלכות מעשר הל' ד:

כא ג מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' כ סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' סא סעיף ח:

כב ד מיי' פ"ג מהל' מעשה קרבנות הל' [ט] י:

◆

מוסף רש"י

להזהיר לעני על שלו. עני הראוי ליטול פאה ויש לו שדה הזהירו הכתוב להניח בה פאה (גיטין יב.). **תרומה לכהן.** נתינתה לכהן (יבמות פו.). **וכפר את מקדש הקדש.** בעבודת פר ושעיר של יום הכפורים כתיב, המכפרת על טומאת מקדש וקדשיו, זה לפני ולפנים. על טומאה שאירעה לפני ולפנים כגון נטמא לפני לפנים ושהה כדי השתחואה, דמחייבת לה על זדונו (שבועות יג:) או: אם נכנס אדם בטומאה ואין בה ידיעה בסוף אבל הוה ליה ידיעה בתחילה, וילפינן מקראי בפ"ק דשבועות (ז:) דשעיר זה תולה עליה להגין מן היסורין עד שיודע לו ויביא בעולה ויורד (יומא סא.). **זה היכל.** על טומאה שאירעה בהיכל (שם) אם נטמא בהיכל (שבועות יג.). **מזבח כמשמעו.** זה מזבח הזהב, אם הקטיר קטורת בטומאה ובשהייה (שם) או: על טומאה שאירעה לאדם במזבח ושהה כדי השתחויה, שזהו שיעור שהייה למי שנטמא בעזרה (יומא שם) או: שמכפרים על טומאה שנגע במזבח, וכגון שהיתה לו ידיעה בתחילה כשנטמא ונעלם ממנו טומאה זו, או העלם קודש ונגע בו, ושעיר הנעשה בפנים מכפר עד שיודע לו ויביא קרבן עולה ויורד כדאמר בשבועות (מנחות צב. חכת"י). **יכפר אלו העזרות.** נכנס לעזרה בטומאה (שבועות שם). **כהנים כמשמעו.** ומכפר דם השעיר על ישראל ודם הפר על הכהנים (מנחות שם). **מנחת כהנת.** בת כהן, נאכלת. דכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל כתיב, אבל דכהנת הנשואה לישראל נאכלת. וכן כהנת אלמנה וגרושה שהביאה מנחתה נאכלת (סוטה כג.).

מסורת הש"ס

א) [גיטין יב.], ב) ב"ב פא: יבמות פו. ע"ש כתובות כו., ג) [לקמן קלג.], ד) מנחות נב. שבועות יג: יומא סא., ה) [לקמן קלג.], ו) [לעיל קל: לקמן קלג.], ז) סוטה כג., ח) מכאן שייך עוד לע"א, ט) [פאה פ"ו מ"ג], י) [פאה פ"ד מ"י], כ) ע"כ שייך לע"א, ל) [ויקרא יט, כג], מ) [דברים כד], נ) [ויקרא כג], ס) [לעיל כד:], ע) נעשר, פ) [נ"ל למיתבי], צ) נ"ל כהן, ק) [נ"ל יכפר], ר) [לעיל קל:], ש) [נ"ל אשת ישראל].

◆

תורה אור השלם

1. וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג כב
2. כִּי תִקְצֹר קְצִירְךָ בְשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: דברים כד יט
3. כִּי תַחְבֹּט זֵיתְךָ לֹא תְפָאֵר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה: דברים כד כ
4. וְכִפֶּר אֶת מִקְדַּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל כָּל עַם הַקָּהָל יְכַפֵּר: ויקרא טז לג
5. וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל: ויקרא ו טו

◆

גליון הש"ס

גמ' ומ"ס לא איקרו עם. עי' ברש"י בחומש בפ' ובריתך ינצורו דשבט לוי מלו במדבר ויהושע ה' ה' וכל העם הילודים במדבר לא מלו משמע דלוים לא איקרו עם:

◆

לעזי רש"י

אשפי"ר [דישאינבליי"ר]. ליטול את יופיו (של משהו).